

24. neděle v liturgickém mezidobí

(Iz 50,5-9a; Jak 2,14-18; Mk 8,27-35)

Dnešní liturgie slova nám předkládá velmi důležitý evangelijní úryvek: Ježíš se ptá svých učedníků, co si o něm lidé myslí, potom se ptá, co si o něm myslí oni; po Petrově vyznání pak mluví o svém umučení. Na toto jeho prohlášení odkazuje první čtení, které je Izaiášovou řečí o Služebníkově Hospodinově. Druhé čtení, z listu sv. Jakuba, hovoří o víře, která se musí projevovat skutky.

Poté, co skončila první část jeho veřejného života, odchází Ježíš na území Césareje Filipovy, tedy na severovýchod Palestiny. Zde se svých učedníků ptá: „Za koho mě lidé pokládají?“ Jeho působení mělo veliký úspěch; mluvil tak, jako nikdo před ním (srov. Jan 7,46) a zároveň ukazoval nesmírnou dobrotu s obdivuhodnou mocí: přijímal všechny nemocné a mnohé uzdravil. A právě proto jeho osoba vyvolávala množství otázek: lidé se ptali, kdo to asi je, člověk tak mocný a dobrý.

Učedníci odpovídají na první Ježíšovu otázku: pro některé je vzkříšeným Janem Křtitelem, pro jiné Eliášem – podle biblických textů Eliáš nezemřel, ale byl uchvácen do nebe; očekával se tedy jeho návrat –; jiní zas říkali, že je to jeden z proroků, kteří mívali podobný osud. Lidé jsou tedy nejistí, neznají pravou Ježíšovu identitu.

Ježíš se pak obrací na učedníky s druhou otázkou: „A za koho mě pokládáte vy?“ Petr mu odpověděl: „Ty jsi Mesiáš!“ Petr, veden Duchem svatým, rozpoznává, že Ježíš je Mesiášem, slíbený král z rodu Davidova, králem, který musel být Synem Božím. Bůh totiž skrze ústa proroka Nátana slíbil: „Já mu budu otcem a on mi bude synem.“ (2 Sam 7,14)

Ježíšova reakce na toto Petrovo vyznání je nečekaně negativní. Přijímá tento svůj titul, ale své učedníky přísně napomíná, aby o tom s nikým nemluvili, aby se nikomu nezmiňovali o tom, že on je Mesiáš. Má proto stejné důvody, jako tehdy, po rozmnožení chleba, kdy se sám uchýlil na horu, aby zabránil svému provolání za krále. (srov. Jan 6,15)

Mesiášské představy a očekávání hebrejského lidu se nesly v duchu, který se Ježíšovi vůbec nelíbil. Bez jakýchkoli pochyb Ježíš o svém mesiášství věděl, ale také věděl, že osud Mesiáše je jiný, než jaké jsou představy lidí. Lid si představuje Mesiáše jako triumfálního krále, anebo přesněji, jako osobnost, která dokáže vyvolat vzpouru, převzít moc a osvobodit hebrejský lid vojenskou silou. Ježíš se k těmto představám Mesiáše nepřiklání; proto učedníkům zakazuje, aby komukoli říkali, že on je Mesiáš.

V tomto okamžiku začíná také odhalovat, že Syn člověka musí mnoho vytrpět. „Syn člověka“ je výraz, který Ježíš často užívá, když chce označit sám sebe. Je to titul, který v sobě nenese nic triumfálního, jednoduše označuje člověka, jenž je povolán k nějakému poslání, bez toho aniž by jitril nějaké militaristické myšlenky, které jsou spjaty s titulem Mesiáš.

Ježíš tvrdí, že Syn člověka musí mnoho trpět, být souzen od starších, velekněží a znalců zákona, že bude zabit, a třetího dne že bude vzkříšen. A mluví o tom otevřeně.

Petr si ho ale bere stranou a rozmlouvá mu to. Petr nehodlá toto Ježíšovo ponížení akceptovat. I on očekává triumfálního Mesiáše a ne člověka, který bude od ostatních odsouzen, který musí trpět, být obžalován, mučen a nakonec zabit; proto nemůže přijmout tuto Ježíšovu perspektivu.

Ježíšova reakce je rozhodná a přísná. Petr ho napomíná; nyní on napomíná Petra: „Jdi mi z očí, satane! Neboť nemáš na mysli věci božské, ale lidské.“ Myšlenky Boží nejsou myšlenkami lidskými, jak nám to říká prorok Izaiáš (srov. Iz 55,8-9).

V Ježíšově případě směřují myšlenky Boží k bolestnému mučení a k zneuctění. Ale toto utrpení má mít velice pozitivní účinky, spásu pro každého: účinky, které nemůže přinést žádný vojenský zásah, žádné zbraně.

To je Boží plán, který už byl naznačen, i když nepřímo, v proroctvích, a obzvlášť ve zpěvech o Hospodinově Služebníku.

Izaiášovy zvěsti o Hospodinově Služebníkovi nemluví přímo o Mesiášovi, proto je zde zanechán prostor k více výkladům. Nicméně mluví se zde o bolestném údělu Hospodinova Služebníka: on musí nastavit svá záda k bičování, svou líc těm, kteří rvou jeho vous, neskryje svou tvář před hanou a slinou. Jde skutečně o velice pokořující úděl.

Ale Hospodinův Služebník říká: „Pán, Hospodin, mi však pomáhá, proto nejsem potupen. Proto dávám své tváři ztvrdnout v křemen a vím, že nebudu zahanben.“ V této přetěžké a ponižující situaci je si Hospodinův Služebník jistý, že Bůh je mu nablízku. Proto neztrácí odvalu, naopak, ukazuje se jeho pevnost.

Poté, co Ježíš promluvil o svém umučení, předkládá obecné pravidlo, které platí pro všechny, kteří se chtějí stát jeho učedníky: „Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, vezme svůj kříž a následuje mě.“ To jsou velmi jasná slova, která boří všemožné představy těch, kteří se chtějí stát učedníky Mesiáše jen proto, aby spolu s ním triumfovali a docílili kýžených lidských očekávání. Ježíš říká, že je třeba zapřít sebe sami – tedy zřít se vlastních lidských aspirací na triumf, úspěch a panování –, vzít svůj vlastní kříž a jít za ním.

Potom přichází s dalším obecným pravidlem: „Neboť kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí ho, kdo však svůj život pro mě a pro evangelium ztratí, zachrání si ho.“ Proto, abychom pochopili tento důležitý Ježíšův princip, musíme si připomenout, že povolání člověka je povoláním k lásce: Bůh, jenž je láskou, nás stvořil, aby nám sdělil svou lásku a učinil nás schopnými žít životem lásky.

Proto štěstí člověka netkví v egoismu, nýbrž v lásce. Kdo chce zachránit svůj život, ztratí ho, protože se vrhá do spárů egoismu, ve kterém nemůže nalézt pravou radost. Kdo však naopak připustí, že ztrácí svůj život kvůli Ježíšovi a jeho evangeliu, ten si ho zachrání, neboť jde rozhodně cestou lásky, na které dosáhne dokonalé a definitivní radosti.

Toto Ježíšovo učení musíme mít stále na paměti, protože naše spontánní tendence je taková, že bezprostředně vyhledáváme štěstí, a tak se spouštíme na cestu egoismu, která nevede k pravé radosti. Musíme stále počítat s tím, že svůj život ztratíme, že se zřekneme svých bezprostředních zájmů proto, abychom hledali Boží království, království lásky, pokoje a radosti.

Druhé čtení mluví o víře, která se má projevovat skutky. Jakub říká: „Co to pomůže, moji bratři, říká-li někdo, že má víru, ale nemá skutky? Může ho taková víra spasit?“

Jako by se zdálo, že Jakub přijímá opačný pohled, než je tomu u Pavla, který v různých částech svých listů odsuzuje postoj důvěry ve skutky. Ve skutečnosti jeho pohled není opačný, než pohled Pavlův, protože Pavel odmítá především víru ve „skutky zákona“. Nikdy nemluví proti „skutkům víry“; naopak v Listě Galaťanům říká: „V křesťanství totiž nic neplatí, zdali jsi obřezán, nebo neobřezán, ale víra, která se projevuje láskou.“ (Gal 5,6) To je v naprostém souladu s Jakubovým učením, které vyžaduje, aby se víra projevovala skutky, aby vzbuzovala lásku. Jestliže neplodí skutky, je ona víra sama v sobě mrtvá.

Toto Jakubovo učení se velmi nelíbilo Luterovi, který špatně interpretoval Pavlova slova, když si myslel, že Pavel snad zamítal všechny skutky, ať už je vykoná kdokoli. S jistým pohrdáním nazval Luter Jakubův list „slaměnou epištolou“, aniž by si uvědomoval, že Pavel a Jakub jsou v naprostém souladu: oba chtějí, aby víra byla činná, že víra není pouze ideologií, abstraktní teorií, ale dynamismem, který proměňuje celý život.

Toto Jakubovo poselství koresponduje ve svých důsledcích s Ježíšovým učením, které jsme slyšeli v dnešním evangeliu. Pro víru jsme žádáni, abychom ztratili svůj vlastní život ve prospěch lásky, a tak získali pravý život, pravou radost a věčné štěstí. Mučedníci měli odvahu svůj život ztratit pro lásku k Pánu, a tak dosáhli pravé radosti a věčného štěstí. I my máme

směřovat stejným směrem, majíce víru, která nás vždy osvobodí od našeho egoismu, a která nás vždy dovede na cestu obětavosti a lásky.